

ע"פ 3591/17 - לירז רז נגד מדינת ישראל, יואב פאעל, רועי משה, שמעון מכלוף, עמרם אביטן, יהודה פרסי, יניב בכר, אריאל גבלייב

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים

ע"פ 3591/17

לפני:
כבוד המשנה לנשיאה ח' מלצר
כבוד השופטת ד' ברק-ארז
כבוד השופט מ' מזוז

לירז רז

המערערת:

נגד

1. מדינת ישראל
2. יואב פאעל
3. רועי משה
4. שמעון מכלוף
5. עמרם אביטן
6. יהודה פרסי
7. יניב בכר
8. אריאל גבלייב

המשיבים:

ערעור על גזר דינו של בית המשפט המחוזי תל אביב-יפו
(השופט צ' גורפינקל) בת"פ 38548-06-16 מיום
16.3.2017

(3.1.2018)

ט"ז בטבת התשע"ח

תאריך הישיבה:

עמוד 1

עו"ד עמית בר

בשם המערערת:

עו"ד דגנית כהן-ויליאמס

בשם המשיבה 1:

פסק-דין

השופט מ' מזוז:

1. ערעור על גזר דינו של בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו (השופט צ' גורפינקל) מיום 16.3.2017 בת"פ

38548-06-16, בגדרו נגזרו על המערערת 6 שנות מאסר בפועל, מאסר מותנה, קנס בסך ₪ 100,000 אשר יומר ל-6 חודשי מאסר אם לא ישולם, וכן תשלום פיצוי למתלוננים בסך כולל של 1.425 מיליון ₪.

2. במסגרת הסדר טיעון שגובש בין הצדדים, אשר לא כלל הסכמה לגבי העונש, הודתה המערערת בכתב אישום מתוקן. על יסוד הודאתה הורשעה המערערת ביום 4.12.2017 בביצוע העבירות הבאות: קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות לפי סעיף 415 (סיפא) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין) (ריבוי עבירות); ניסיון לקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות לפי סעיפים 415 ו-25 לחוק העונשין (ריבוי עבירות); הלבנת הון לפי סעיף 3(א)(1) לחוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000 (ריבוי עבירות); זיוף בכוונה לקבל באמצעותו דבר בנסיבות מחמירות לפי סעיף 418 לחוק העונשין (ריבוי עבירות); שימוש במסמך מזויף בנסיבות מחמירות לפי סעיף 419 לחוק העונשין (ריבוי עבירות); שימוש במרמה, ערמה ותחבולה בכוונה להתחמק ממס לפי סעיף 220(5) לפקודת מס ההכנסה (2 עבירות); השמטת הכנסה במזיד בכוונה להתחמק ממס לפי סעיף 220(1) לפקודת מס ההכנסה (2 עבירות); אי מסירת מידע לפי סעיף 213א(א) לפקודת פשיטת הרגל, התש"ם-1980 (להלן: הפקודה) (ריבוי עבירות); אי גילוי נכסים לפי סעיף 216(1) לפקודה (ריבוי עבירות); השמטה לפי סעיף 216(6) לפקודה (ריבוי עבירות); מניעת הצגת מסמכים לפי סעיף 216(8) לפקודה (ריבוי עבירות); ומרמה במסמכים לפי סעיף 216(10) לפקודה (ריבוי עבירות).

3. על פי עובדות כתב האישום המתוקן - הכולל שמונה אישומים - המערערת, עיוורת מלידה, טווחה מסכת סבוכה ומתוחכמת של מעשי מרמה והונאה במסגרתם הונתה את המשיבים 2-8 בשיטתיות ובסכומי כסף גדולים, בין היתר תוך התחזות לאשת עסקים מצליחה בתחום הנדל"ן, זיוף מסמכים והצגת מצגי שווא כוזבים. כדי למנוע מקורבנותיה לגלות את האמת באשר למצגי השווא הכוזבים שהציגה, החתימה אותם המערערת על הסכמים המחייבים אותם לשמור על סודיות הדברים. כמו כן הסתירה המערערת את זכויותיה ברכוש האסור שקיבלה על ידי דרישה לקבלת כספים במזומן. המערערת הורתה לעורך דין לרשום את הכספים בחשבון בנק הרשום על שמו כך שהחשבון יחזה כחשבון נאמנות לעסקאות, ולאחר מכן הורתה לו למשוך את הכסף שהתקבל בחשבון במזומן ולהעבירו לידיה.

לפי האישום הראשון, המערערת הציגה בפני המשיב 2 מצג לפיו היא בעלת מידע פנימי על מכרזים שמפרסם הכונס הרשמי, והציעה כי תגיש עבורו הצעות במכרזים (שהתבררו כמפוברקים) בתמורה לכך שיעביר לידיה אחוז אחד משווי הנכס שאותו כביכול

ביקשה לרכוש. מחודש אוקטובר 2012 ועד חודש יוני 2013 קיבלה המערערת במרמה מהמשיב 2 סך העולה על 790,000 ₪ לצורך הגשת הצעתו ב-59 מכרזים בדויים, מהם השיבה לו 60,000 ₪ בגין שבעה מכרזים שכביכול ההצעה לגביהם נדחתה. בהמשך לאמור, שכנעה המערערת את המשיב 2 לרכוש קרקע חקלאית אשר לפי טענתה השקרית היו שייכים לחברה שבבעלותה (הנאשמת 2 בכתב האישום). המשיב 2, אמו ואחיו הסכימו לרכוש חמישה מגרשים שונים תמורת 833,000 ₪ סך הכל, כאשר הראשון העביר למערערת כ-465,000 ₪ לאחר קיזוז לכאורה מהכספים ששילם עבור השתתפות במכרזים הבדויים. כדי להסוות את מקור הכספים שקיבלה מעסקה זו, הציעה המערערת לאדם אחר לרכוש יחד דירה בתל אביב, כאשר כל אחד ישלם מחצית משווי הדירה וחלקה של המערערת יועבר ישירות מהמשיב 2. הדירה נרשמה על שם האחר במטרה להסוות זכויותיה של המערערת בה. בנוסף, המערערת שכנעה את המשיב 2 להיכנס כשותף בשיווק שטח חקלאי תמורת 234,000 ₪, תוך הצגת מצג שווא לפיו רכשה החברה שבבעלותה אופציית רכישה בשטח זה מאדם קשיש המתגורר בחו"ל, והקרקע נמצאת בהליך מתקדם של שינוי יעוד למגורים. לאחר מכן השיבה המערערת למשיב 2 סך של 34,000 ₪ בטענה שאין צורך לשלם מע"מ עבור אותה עסקה. בסך הכל קיבלה המערערת במרמה מהמשיב 2 ובני משפחתו כ-1,400,000 ₪.

לפי האישום השני, בחודש ינואר 2015 הכירה המערערת את המשיב 3 שהתעניין בפתיחת סניף בזכיונות של רשת Cofix, וכדי לקנות את אמונו הציגה לו מצג שווא לפיו היא מכירה אישית את בעלי הרשת. המערערת הזמינה את המשיב 3 להיפגש עמה במשרדים מפוארים במגדלי עזריאלי ששכרה לצורך כך לפי ימים או שעות, שם הציעה כי תגיש עבורו הצעה לרכישת דירה בתל אביב במכרז מטעם הכונס הרשמי. המערערת קיבלה מהמשיב 3 שיק בנקאי בסך של 200,790 ₪ לצורך המכרז הפיקטיבי וכן כ-11,000 ₪ במזומן עבור טיפול עורך דין. לאחר מכן הודיעה המערערת למשיב 3 כי הצעתו לא התקבלה, אך כדי להימנע מהחזרת הכספים שניתנו הציגה לו במקום זאת להשתתף במכרז נוסף עבור דירה אחרת בתל אביב, במסגרתו יידרש להעביר 100,000 ₪ נוספים וכן 11,000 ₪ בשל טיפול נוסף של עורך דין לכאורה. לאחר שהמשיב 3 העביר לה את הכספים, מתוכם 98,000 ₪ במזומן, הציגה המערערת בפניו מסמך מזויף מטעם הכונס הרשמי לפיו זכה במכרז על הדירה. בנוסף, לפי אישום זה ניסתה המערערת באופן דומה לקבל מהמשיב 3 ואדם נוסף סך של 322,000 ₪ על יסוד מצג שווא שקרי אודות מכרז נוסף שפרסם לכאורה הכונס הרשמי.

באישום השלישי מיוחס למערערת כי בשנת 2012 המערערת הציעה למשיב 4, נהג מונית שהמערערת השתמשה בשירותיו וקשרה עמו יחסים שנחזו להיות יחסי אמן וחברות אמיצים, לרכוש קרקע חקלאית ליד קיבוץ געש. לצורך כך מסר המשיב 4 למערערת 102,000 ₪ במזומן. במועד מאוחר יותר קיבלה המערערת מהמשיב 4 סכום הנאמד בין 120,000 ₪ ל-130,000 ₪ לצורך הגשת הצעות למכרזים שקריים, וכן 173,000 ₪ מהמשיב 4 ומאמו למען רכישת דירה לכאורה. לאחר שהתגלתה המרמה, החזירה המערערת למשיב 4 את סכומי המרמה למעט 19,000 ₪.

באישום הרביעי מיוחס למערערת כי בחודש אוקטובר 2014 המערערת הכירה את המשיב 5 וקנתה את אמונו כיוון ששכרה ממנו דירת מגורים ושילמה עליה זמן רב מראש ובמזומן, וכן בשל היכרותו של המשיב 5 עם הוריה. המערערת הציעה למשיב 5 מגרשים למכירה, בין השאר תוך הצגת מסמך עליו חתימה מזויפת של עורך דין. המשיב 5 מסר למערערת 128,000 ₪, ולאחר מכן 101,000 ₪ נוספים לחשבון בנאמנות. בהמשך, המערערת הציגה בפני המשיב 5 מצג שווא לפיו זוג קונים הציעו לרכוש את המגרש ש"בבעלותו" תמורת 410,000 ₪ שיועברו אליו. בד בבד, העביר המשיב 5 למערערת 88,000 ₪ ולאחר מכן 30,000 ₪ נוספים לצורך השתתפות במכרז בדוי של הכונס הרשמי לרכישת דירה בתל אביב. בנוסף, המשיב 5 העביר למערערת סכום בסך 30,000 ₪ במזומן לאחר שאמרה לו כי שוחחה עם הכונס הרשמי והבינה ממנו ש"כדאי לו להגדיל הצעתו". המערערת הציגה למשיב 5 מכתב

מזויף מטעם הכונס הרשמי כביכול, בו נרשם כי הצעתו לרכישת הדירה התקבלה. המשיב 5 העביר סכומים נוספים למערערת, אשר קיבלה ממנו סך כולל של 538,000 ₪, מהם 118,000 ₪ במזומן במטרה להסתיר את זכויותיה בכסף, וכן ניסתה לקבל ממנו 333,000 ₪ נוספים.

לפי האישום החמישי, בשנת 2014 המערערת הכירה את המשיב 6, עיוור ונכה צה"ל שאיבד את מאור עיניו במבצע "עמוד ענן", והציגה בפניו מצג כי ביכולתה לרכוש עבורו קרקעות המיועדות לנכי צה"ל. המערערת ערכה חוזה לרכישת מגרש ביישוב כרמית, והמשיב 6 העביר לידיה 157,000 ₪ במזומן לבקשתה וכן 4,500 ₪ עבור טיפול עורך דין. לאחר מכן, העביר המשיב 6 למערערת 12,200 ₪ נוספים שנדרשו כביכול לצורך תשלום מס רכישה.

באישום השישי מתואר כי בשנת 2014 המערערת הכירה את המשיב 7, נהג מונית שנהג להסיעה, וקשרה עמו קשרי ידידות. המערערת הציגה בפניו כי תגיש בשמו הצעה למכרז לרכישת נכס בתל אביב. לאחר פגישה במשרדי המערערת במגדלי עזריאלי, העביר המשיב 7 למערערת כ- 252,000 ₪ ולאחר מכן כ- 110,000 ₪ נוספים תחת מצג המערערת לפיו שונו תנאי המכרז. לאחר מכן המערערת הציגה בפני המשיב 7 מסמך מזויף של הכונס הרשמי לפיו זכה במכרז. במקרה נוסף הציגה המערערת למשיב 8, מנהל בחנות בה הייתה המערערת לקוחה, לרכוש נכסים במכרזים כוזבים, וקיבלה ממנו סך של 224,000 ₪ בשיטת פעולה דומה לאמור לעיל.

לפי האישום השביעי, בשנים 2012-2015 המערערת העלימה הכנסותיה והכנסות החברה שבבעלותה ולא דיווחה עליהן למס הכנסה. המערערת לא הגישה דו"חות לפקיד השומה על ההכנסות או הגישה דו"חות שקריים ולא ניהלה פנקסי חשבונות ורשומות כדין.

לפי האישום השמיני, בהיות המערערת תחת צו כינוס נכסים, לאחר שהגישה בקשה לכינוס נכסים ולפשיטת רגל, היא לא מסרה מידע שנדרשה למסור לכונס הרשמי, או שמסרה מידע חלקי או כוזב, העלימה נכסים והכנסות מהנאמן ומהכונס הרשמי, סילקה במרמה נכסים, החזיקה חשבון בנק והשתמשה בכרטיס אשראי ללא גילוי, וכן רכשה דירה יחד עם אחר ללא גילוי כדין.

בנוסף לכתב האישום לעיל, בו הורשעה המערערת על פי הודאתה, היא הורשעה בבית משפט השלום באילת בת"פ 21065-01-12 בשלוש עבירות של קבלת דבר במרמה בגין קבלת כספים מאנשים שונים. הרשעה זו בוטלה כדי ששני התיקים יאוחדו, ועל מנת שיינתן בעניינם גזר דין אחד. ביום 5.3.2017 הורשעה המערערת על פי הודאתה גם בעבירות אלה בתיק האמור.

4. לאחר הרשעת המערערת וטרם מתן גזר הדין, התקבל תסקיר שירות המבחן בעניינה. בתסקיר צוין כי המערערת רווקה והתגוררה בגפה בדירה סמוך לבית הוריה. למרות היותה עיוורת סיימה המערערת בהצטיינות 12 שנות לימוד עם בגרות מלאה ובהמשך התנדבה לשרת בצה"ל למשך שנתיים והחלה ללמוד לתואר ראשון באוניברסיטה עד שעברה תאונה. המערערת הוציאה רישיון תיווך בנדל"ן אך הפסידה כספים, לטענתה עקב היותה קורבן למכרזים שאינם אמתיים. ביחס לעבירות מושא דיונו, התייחס שירות המבחן לחוסר האמפתיה שגילתה המערערת לנפגעי העבירה, למרות היקף העבירות וחומרתן, והמליץ על ענישה מוחשית עמוד 4

בדרך של מאסר בפועל.

5. בגזר הדין שניתן ביום 16.3.2017 קבע בית המשפט המחוזי כי למרות שמדובר בסדרת אירועים שנמשכו לאורך מספר שנים, יש לראות בכך מרמה מתמשכת אחת. מתחם הענישה הועמד על ידי בית המשפט על 2-5 שנות מאסר בפועל בגין כל אירוע של קבלת כספים במרמה תוך זיוף מסמכים ושימוש בהם. מתחם העונש בגין הלבנת הון הועמד על 18-40 חודשי מאסר בפועל, ומתחם העונש בגין עבירות המס נקבע לשנה עד 3 שנות מאסר בפועל. בקביעת המתחמים הביא בית המשפט בחשבון את התחכום הרב שהפגינה המערערת בביצוע העבירות ואת העובדה שהמערערת הותירה את קורבנות המרמה ללא פיצוי.

בית המשפט עמד על כך שמעשי המערערת חמורים במיוחד, כיוון שהיא פגעה באנשים שרכשה את אמונם הקרוב וגזלה את כספם תוך ניצול תמימותם ואמונם בה בשל היותה עיוורת. המערערת רימתה את המתלוננים לחשוב שהיא אישה אמידה, קיבלה את לקוחותיה במשרדים מפוארים שאותם שכרה לפי ימים או שעות, עשתה שימוש ברכב עם נהג תוך קיום שיחות מפוברקות בנוכחות הקורבנות שנדמו להיות שיחות עסקיות חשובות בהן מעורב כסף רב. בנוסף, זייפה המערערת מסמכים המתיימרים להיות מסמכים רשמיים של מדינת ישראל במטרה להונות את המתלוננים. מנגד, התחשב בית המשפט לקולה בהודאתה של המערערת בהאשמות, ובכך שלקחה אחריות על מעשיה והביעה חרטה עליהם. כמו כן, שקל בית המשפט את נכותה של המערערת, ואת העובדה שלמרות עיוורונה היא סיימה בגרויות, התנדבה לשירות בצה"ל וכן בעמותות שונות לעיוורים, ואף החלה ללמוד לתואר ראשון באוניברסיטה. עוד נשקל לזכותה של המערערת, כי החזירה טרם הגשת כתב האישום סכום של 800,000 ₪ לחלק מהמתלוננים. בנוסף, המערערת מכרה דירה שרכשה עם אחר במרמה מכספיו של המשיב 2, באופן שכספים ממכירת הדירה הועברו לקורבנות. אולם, אף לאחר קיזוז הסכומים שהשיבה המערערת, נותר סכום גדול של 2.2 מיליון ₪ שלא הוחזר לנפגעים, ועד היום לא ידוע היכן הכסף ומה עשתה בו הנאשמת.

לאור האמור, השית בית משפט קמא על המערערת את העונשים הבאים: 6 שנות מאסר לריצוי בפועל, 18 חודשי מאסר על תנאי לפיו לא תעבור תוך 3 שנים עבירה של קבלת דבר במרמה, זיוף או שימוש במסמך מזויף, וכן שנה מאסר על תנאי שלא תעבור תוך 3 שנים עבירות בניגוד לחוק איסור הלבנת הון, פקודת מס הכנסה או חוק מע"מ. בנוסף, הוטל על המערערת קנס בסך 100,000 ₪ או 6 חודשי מאסר אם זה לא ישולם עד ליום 10.4.2018. עוד חויבה המערערת לשלם לנפגעי העבירה עד ליום 10.4.2018 פיצוי בסכום כולל של 1.425 מיליון ₪ בחלוקה כדלקמן: למשיב 2 – 228,000 ₪; למשיב 3 – 200,000 ₪; למשיב 4 – 200,000 ₪; למשיב 5 – 228,000 ₪; למשיב 6 – 169,000 ₪; למשיב 7 – 200,000 ₪; למשיב 8 – 200,000 ₪. פיצוי זה נגזר בנוסף לכספים שהחזירה המערערת טרם הגשת כתב האישום.

6. הערעור דן מופנה נגד חומרת העונש שהושת על המערערת. לטענתה, שגה בית משפט קמא בכך שלא נתן משקל ממשי לעובדה כי היא השיבה סכום נכבד מכספי המרמה, כמו גם לעובדה כי הודתה ונטלה אחריות על מעשיה בהזדמנות הראשונה. כן הפנתה המערערת לנסיבותיה האישיות המורכבות, ובכלל זאת טענה כי המאסר קשה יותר עבורה מאשר לאדם ללא מוגבלויות, בהיותה עיוורת. עוד נטען, כי ללא הפחתה בעונשה ובמידה ולא תשוחרר שחרור מוקדם, תשתחרר המערערת בגיל 40, דבר שיקשה עליה לממש את שאיפתה להקים משפחה ולהביא ילדים לעולם.

בנוסף, נטען בערעור כי סיכויי המערערת לשלם את הפיצוי למתלוננים שגזר עליה בית המשפט קמא בסך כולל של 1,425,000 ₪ נמוך ביותר, שכן אין בידה את הכסף. בנסיבות אלו המערערת ככל הנראה לא תהיה זכאית לשחרור מוקדם על אף העובדה שמדובר במאסר ראשון ולמרות התנהגות טובה. אף את הקנס שנגזר עליה לא תוכל המערערת לשלם, כך לטענתה, ולכן היא תאלץ לרצות בוודאות 6 חודשי מאסר נוספים לאור החלטת בית המשפט לעיל. המערערת הדגישה כי הפיצויים והקנס שהוטלו עליה אינם במסגרת יכולתה הכלכלית, ואין לשלול חירותו של אדם בשל דלותו, בניגוד לאי תשלום בשל סרבנות או זילות.

7. בדיון שהתקיים בפנינו ביום 3.1.2018, טען בהרחבה בא כוח המערערת בעניין קשייה הייחודים כאסירה עיוורת, וכן לעניין הקנס שבנסיבות שהוזכרו לעיל יומר, קרוב לוודאי, ל-6 חודשי מאסר בפועל. מנגד, טענה באת כוח המדינה כי בית משפט קמא נתן משקל לכלל נסיבות הענין, לרבות הודאת המערערת, מגבלותיה וההחזר החלקי של הכספים. הגישה לידינו את עמדת המתלוננים בכתב, לפיה הם מתנגדים לקיצור עונשה של המערערת שעה שלא החזירה את הכספים שגנבה מהם.

שמענו גם את המתלוננים אשר טענו לפנינו, כל אחד על פי דרכו אך כולם בהתרגשות רבה, על הפגיעה הקשה בהם ובמשפחותיהם, על הריסוק שחוו המשפחות עקב מעשי ההונאה מהם לא התאוששו ועל היותם אנשים קשי יום. כולם הדגישו שעניינם אינו בתקופת המאסר שתרצה המערערת אלא בהשבת כספם. אלה למשל דבריה של אחת המתלוננות כפי שנרשמו בפרוטוקול בית המשפט:

"את לירז אנו מכירים לפני כ-8 שנים. היא הייתה לקוחה אצלנו בחנות. את החנות כרגע מכרנו כי לא עמדנו בהוצאות שהיו לנו אחרי כל הסיפור (מתקשה לדבר) לירז לא רק ריסקה אותנו, היא ריסקה גם את הילדים שלנו. היא הייתה בת-בית אצלנו. הילדים שלי אהבו אותה. היום הם רואים אדם עם איזה שהוא קושי עיוור או משהו לא מעיזם להתקרב אליו או לגשת אליו כי הם מאוד נפגעו ממנה. היא פגעה לא רק בנו אלא יותר בילדים שלי. זה חוגים שהם לא מקבלים טיולים שהפסקנו לצאת, בעסק שסגרנו. בשנים האחרונות אנו מנסים ממש להשתקם. אותי לא מעניין כמה שנים יתנו לה. אני רוצה שהיא תסגור. קיבלנו את מלא הסכום בפסק הדין אך לא ראינו שקל."

1. נוכח פערים בטענות הצדדים באשר לסכומי המרמה אשר הוחזרו למתלוננים, הורינו כי בא כוח המערערת יגיש לבית המשפט פירוט של הכספים שהועברו אליהם ישירות או לקרן החילוט. עוד קבענו כי המדינה תתייחס לאמור בהודעה זו, וכן לאפשרות הפשרה שהוצעה בדיון לפיה הקנס שהוטל על המערערת יבוטל בהסכמה לאור נסיבות העניין.

ביום 21.1.2018 הודיעה המערערת כי בנוסף ל-800,000 ₪ אותם השיבה עובר להגשת כתב האישום ל"מתלוננים ספציפיים" (כאמור בגזר דינו של בית משפט קמא), היא החזירה סך של 430,000 ₪ למשיב 2 ממכירת הדירה שמחציתה נקנתה מכספו, לאחר הגשת כתב האישום. בנוסף, העבירה המערערת סכום של 198,100 ₪ לקרן החילוט, אשר בהתאם לפסק הדין היו אמורים להיות מחולקים בין המתלוננים.

בתגובת המדינה מיום 28.1.2018 הובהר כי סכום ה-430,000 ₪ שהועבר למשיב 2 אינו מהווה סכום נוסף על הסך של 800,000 ₪ שהחזירה המערערת לפני הגשת כתב האישום, אלא חלק ממנו. מכך יוצא כי לאור עמדת המערערת לפיה אין ביכולתה

לשלם פיצויים נוספים, רק כמיליון ₪ יוחזרו למתלוננים מתוך סך של 3.4 מיליון ₪ שלקחה במרמה. לצד זאת, הודיעה המדינה כי לאור לעמדת המתלוננים, תסכים להפחתה של שנת מאסר אחת אם תפקיד המערערת את מלוא סכום הפיצויים שנפסקו. בתגובת בא כוח המערערת מיום 1.3.2018 נטען כי הצעת המדינה אינה רלבנטית בשל חוסר יכולתה הכלכלית של המערערת לעמוד בתשלום הפיצוי והקנס.

דיון והכרעה

2. הלכה ידועה היא כי ערכאת הערעור אינה נוטה להתערב בחומרת העונש שהוטל על-ידי הערכאה הדיונית אלא במקרים חריגים בהם נפלה בגזר הדין טעות מהותית, או שעה שהעונש שנגזר על ידה חורג באופן ממשי מרמת הענישה המקובלת או הראויה בנסיבות דומות (ע"פ 5883/15 אבו ציאם נ' מדינת ישראל (24.11.2016); ע"פ 5559/16 מדינת ישראל נ' פלוני (4.8.2016); ע"פ 1872/16 דז'לדטי נ' מדינת ישראל (18.5.2017)).

3. בענייננו, בעיקרם של דברים, העונש שהושת על המערערת הינו ראוי והולם בנסיבות העניין, ואינו חורג מרמת הענישה הנהוגה בעבירות הונאה ומרמה בהיקף דומה, אף כי הנסיבות בכל מקרה הן כמובן ייחודיות לו (השוו למשל: ע"פ 8345/15 אוחנה נ' מדינת ישראל (19.9.2017), ע"פ 816/10 גולד נ' מדינת ישראל (3.9.2012), וע"פ 4980/07 כהן נ' מדינת ישראל (4.11.2010), אשר בכולם הוטלו עונשים חמורים יותר מבענייננו).

4. המערערת הונתה בתחכום רב ולאורך תקופה ממושכת מספר רב של קורבנות תמימים, אנשי עמל, בסכום מצטבר של 3.4 מיליון ₪, וניסתה לקבל במרמה סכום נוסף הקרוב ל-900,000 ₪. בצדק הדגיש בית משפט קמא את חומרת מעשיה של המערערת -

"מעשיה של הנאשמת חמורים במיוחד. היא פגעה באנשים שרכשה את אמונם וגזלה את כספם תוך ניצול תמימותם ואמונם בה בשל היותה עיוורת, כאשר הציגה עצמה כמומחית בתחום הנדל"ן, כשמאית מקרקעין שעובדת ברשות מקרקעי ישראל וכבעלת היתר להגשת הצעות במכרזים לרכישת נכסי נדל"ן המפורסמים על ידי כונס הנכסים הרשמי. הנאשמת רכשה את אמונם של הקורבנות תוך הצגתה כאישה אמידה, קיבלה את הלקוחות במשרדים מפוארים שאותם שכרה לפי ימים או שעות, עשתה שימוש ברכב עם נהג תוך קיום שיחות בנוכחות הקורבנות, כאילו היא מנהלת עסקאות חשובות ובעלות ממון."

מעשיה אלה של המערערת בוצעו כאמור תוך תכנון ותחכום רב ולאורך תקופה ממושכת של מספר שנים, ואין מדובר באירוע בודד או בכישלון רגעי או חד פעמי. אזכיר גם כי בין קורבנותיה הרבים של המערערת היה גם המשיב 6, עיוור ונכה צה"ל שאיבד את מאור עיניו במבצע "עמוד ענן", אותו הונתה המערערת בסכום של כ-170,000 ₪ (אישום חמישי).

5. המערערת אכן החזירה טרם הגשת כתב האישום חלק מהכסף, אך רוב הכסף שנגזל טרם הושב, ולאור עמדת המערערת באשר לכספי הפיצוי כמצוין לעיל, לא נראה שבכוונת המערערת לשלם. כאמור, רק מיעוט הכספים הוחזר ועד היום לא הוברר היכן יתרת הכסף שנגזל ומה עשתה בו המערערת. בנסיבות אלו יש להתייחס בחשדנות לטענת המערערת לפיה לא נותרו בידיה כספים, בהתחשב גם בעובדה שבעבר שיתפה פעולה עם אחרים במטרה להסתיר קיומם של כספי מרמה.

6. אף לא מצאתי כי נפל פגם במשקל שהעניק בית משפט קמא לנסיבותיה האישיות של המערערת ובכלל זאת להיותה עיוורת. בית המשפט לא התעלם מלקות הראיה של המערערת ומשאר נסיבותיה האישיות, כמו גם מהודאתה ומהבעת החרטה על ידה, אך זאת תוך איזון עם כלל נסיבות הענין. כזכור, המערערת ניצלה את המגבלה הגופנית שלה כדי לקנות את אמון קורבנותיה ולהונותם. קורבנותיה של המערערת ראו בה "סיפור הצלחה", כיוון שהציגה בפניהם מצג לפיו על אף נכותה הצליחה להתקדם בעולם העסקי. הדימוי השקרי שבנתה המערערת תרם באופן משמעותי להכשלת המתלוננים, אשר כעת עומדים מול שוקת שבורה וככל הנראה לא יזכו להשבת הכסף הרב שהפקידו בידי המערערת.

7. בנסיבות אלה איני סבור כי עונש המאסר שהושת על המערערת חורג מרמת הענישה המקובלת או הראויה במידה המצדיקה את התערבותנו. הוא הדין כמובן באשר לפיצויים שהוטל עליה לשלם למתלוננים, שהם במקרה דנן בגדר "השבת הגזלה".

8. נותרה אפוא שאלת הקנס. לענין זה נטען מטעם המערערת, כמצוין לעיל, כי מאחר ואין בידה כדי לשלם את סכום הפיצויים הגבוה שהושת עליה לשלם למתלוננים, הרי שהמשמעות המעשית של הטלת הקנס ה"סמלי", כלשון בית משפט קמא, בסך 100,000 ₪, הינה ריצוי מאסר נוסף של 6 חודשים, שנקבע חלף הקנס.

אכן, בהתאם להוראת סעיף 77(ג) לחוק העונשין, "סכום ששולם או נגבה על חשבון קנס שיש בצדו חובת פיצויים, ייזקף תחילה על חשבון הפיצויים". לפיכך, ככל שלא יעלה בידי המערערת להשיב תחילה את מלוא סכום הפיצויים שהושת עליה בסך 1.425 מיליון ₪, לא תוכל לשלם את הקנס ולהיפטר מהמאסר שנקבע תמורתו. עמדתי לעיל על כך שלא ידוע לאן נעלמה יתרת הכספים שנגזלה מהמתלוננים וכי יש להתייחס בחשדנות לטענת המערערת לפיה לא נותרו בידיה כספים. עם זאת, נוכח סכום הפיצויים הגבוה ותקופת המאסר הממושכת שנגזרה על המערערת, ובהתחשב בלקות הראיה שלה המכבידה עליה בריצוי המאסר, נראה לי כי יש הצדקה לביטול הקנס שהוטל על המערערת.

9. לבסוף, באשר לטענת המערערת כי מאחר והמערערת לא תוכל כנראה לפרוע את הפיצויים שהוטלו עליה לטובת המתלוננים היא לא תהיה זכאית כנראה לשחרור מוקדם על אף העובדה שמדובר במאסר ראשון ולמרות התנהגותה הטובה. לענין זה אפנה לפסק דינו של בית משפט זה מהימים האחרונים ברע"ב 3749/17 סטצנקו נ' בית המשפט המחוזי מרכז-לוד (27.3.2018) אשר דומה שיש בו מענה לטענה זו.

10. אשר על כן, ובכפוף לאמור בפסקה 15 לעיל לענין הקנס, אציע לחברי לדחות את הערעור.

ש ו פ ט

השופט ח' מלצר:

אני מסכים.

ש ו פ ט

השופטת ד' ברק-ארז:

אני מסכימה לפסק דינו של חברי השופט מ' מזוז ולתוצאה שאליה הגיע, דהיינו דחיית הערעור בעיקרו, למעט לעניין הקנס שהוטל על המערערת. בעבר כבר עמדתי על הקשיים שמעורר לעתים שילוב בין רכיב עונש של קנס ומאסר תחתיו לבין רכיב פיצוי לנפגעי העבירה בשיעור גבוה. השילוב האמור מעורר את החשש שבמקרה של חוסר יכולת לשלם את הפיצוי יישא הנאשם, בפועל, בעונש מאסר נוסף, כפי שהסברתי בהרחבה בע"פ 4190/13 סמואל נ' מדינת ישראל, פסקאות 126-128 (18.11.2014) (להלן: עניין סמואל). כמו כן, כאשר קיימים נפגעי עבירה יש לשאוף, לשיטתי, לכך שעיקר מאמציו הכלכליים של מי שהורשע בדין יכוונו בראש ובראשונה לפיצויים, בין במסגרת הפיצוי שנפסק בהליך הפלילי ובין במסגרת הליכים אחרים (ראו עוד: ע"פ 4666/12 גורבץ נ' מדינת ישראל, פסקאות 11-15 (8.11.2012); עניין סמואל, בפסקה 128). מכל הטעמים הללו, אני סבורה כי יש לבטל את רכיב הקנס בענייננו.

ש ו פ ט ת

ניתן היום, כ"ג בניסן התשע"ח (10.4.2018).

ש ו פ ט

54678313 המשנה לנשיאה ש ו פ ט ת